

**Nielegalny obrót
wyrobami tytoniowymi
Taktyczno-techniczne aspekty
przeciwdziałania zjawisku**

**pod redakcją naukową
Wiesława Pływaczewskiego
Macieja Dudy**

SZCZYTNO 2014

RECENZENT

dr hab. Denis Solodov

TŁUMACZENIE

Joanna Narodowska

PROJEKT OKŁADKI

Agnieszka Kamińska

REDAKCJA WYDAWCY

Aleksander Babiński

Piotr Cyrek

Agnieszka Kamińska

Przemysław Kozak

WYDAWCA

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

&

Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

© Wszelkie prawa zastrzeżone — Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie 2014

© Wszelkie prawa zastrzeżone — Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej 2014

ISBN 978-83-7462-435-0

e-ISBN 978-83-7462-436-7

ISBN 978-83-62383-49-8

Skład, druk i oprawa:

Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

12-100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. 89 621 51 02, fax 89 621 54 48; e-mail: wwip@wspol.edu.pl

Objętość: 14 ark. wyd. (1 ark. wyd. = 40 tys. znaków typograficznych)

Spis treści / Contents

OD REDAKTORÓW

From editors

(Wiesław Pływaczewski, Maciej Duda) 7

ROZDZIAŁ 1

Kryminalistyczne aspekty nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi. Wybrane elementy *modus operandi* sprawców przemytu

Criminalistic aspects of illegal turnover tobacco products. Selected issues of modus operandi of the perpetrators of smuggling

(Grażyna Kędzierska, Robert Łachacz) 11

ROZDZIAŁ 2

Odpowiedzialność karna i karnoskarbowa za nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi

Criminal and fiscal liability for illegal trade in tobacco products

(Joanna Narodowska, Maciej Duda)..... 35

ROZDZIAŁ 3

Wyrób tytoniowy jako produkt podrabiany. Wybrane aspekty kryminologiczne

Counterfeit tobacco product. Selected criminological aspects

(Szymon Michał Buczyński, Anna Lidia Czyż) 53

ROZDZIAŁ 4

Problematyka nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi z perspektywy ekonomicznej przestępczości zorganizowanej
Illegal turnover of tobacco products from the economic perspective of organized crime

(Waldemar Jaroch)..... 69

ROZDZIAŁ 5

Przestępczość przemytnicza w kontekście teorii przestępcy zawodowego. Studium przypadku

Smuggling crime in the context of the theory of the professional criminal. Case study

(Monika Kotowska) 83

ROZDZIAŁ 6

Przemysł papierosów z Ukrainy na Słowację — tunel przemytniczy
Smuggling of cigarettes from Ukraine to Slovakia — smuggling tunnel

(Pavel Kypta)..... 97

ROZDZIAŁ 7

E-papierosy — perspektywy i zagrożenia. Analiza kryminologiczna zjawiska

E-cigarettes — prospects and risks. Criminological analysis of the phenomenon

(Wiesław Pływaczewski) 103

ROZDZIAŁ 8

Wyrób tytoniowy jako produkt podrabiany — analiza cywilnoprawna

Counterfeit tobacco product — civil law analysis

(Anna Lidia Czyż, Szymon Michał Buczyński) 127

ROZDZIAŁ 9

Rola analizy kryminalnej w Służbie Celnej. Nowe możliwości przeciwdziałania przestępczości tytoniowej

Role of crime intelligence analysis within the Custom Service.

New approach to fighting against cigarette smuggling

(Piotr Chlebowicz) 145

ROZDZIAŁ 10

Praktyczne możliwości przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi wyrobami tytoniowymi z perspektywy Izby Celnej w Olsztynie

Practical countermeasures against illegal turnover of tobacco products from the perspective of the Customs Chamber in Olsztyn

(Zbigniew Brumer) 157

ROZDZIAŁ 11

Transgraniczny biznes tytoniowy z perspektywy Straży Granicznej. Oceny i zagrożenia

Trans-border tobacco business from the perspective of the Border Guard.

Evaluations and threats

(Andrzej Wawrzusiszyn) 179

ROZDZIAŁ 12

Zwalczanie przestępczości tytoniowej z perspektywy Wydziału do Walki z Przestępczością Gospodarczą Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie

Combating tobacco crimes from the perspective of the Department of Economic Crimes of the Provincial Police Office in Olsztyn

(Paweł Roczyński) 191

ROZDZIAŁ 13

Przeciwdziałanie przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej

*Prevention of tobacco smuggling from the perspective
of the Warmia and Mazury Border Guard*

(Magdalena Sokołowska-Böttcher, Piotr Gawlicki) 205

ROZDZIAŁ 14

Problematyka przeciwdziałania przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Urzędu Kontroli Skarbowej

*Prevention of tobacco smuggling from the perspective
of the Tax Control Office*

(Dariusz Paluch)..... 211

ROZDZIAŁ 15

Przeciwdziałanie przestępczości ekonomicznej z perspektywy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego

*Prevention of economic crime from the perspective
of the Internal Security Agency*

(Paweł Lubiewski, Adam Szwarc) 215

Wybrana literatura opracowanych zagadnień 229

OD REDAKTORÓW

Nielegalny rynek wyrobów tytoniowych stanowi szczególnie obszar przestępczej działalności przynoszący sprawcom znaczne zyski przy relatywnie niskim zagrożeniu karnym. W naukach kryminologicznych tę formę nielegalnej działalności zalicza się tradycyjnie do szeroko pojętej przestępczości gospodarczej. Rozważyć należy również zasadność wprowadzenia pojęcia „przestępczości tytoniowej”, które odnosiłoby się do przemytu wyrobów tytoniowych, ich nielegalnej produkcji oraz nielegalnego obrotu nimi.

Problematyka ta stanowi tradycyjny przedmiot zainteresowania szeroko rozumianych nauk kryminologicznych. Zjawisko nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi, do których zalicza się papierosy, cygara, cygaretki i krajankę tytoniową, znane jest od okresu międzywojennego. Przemysł i nielegalna produkcja wyrobów tytoniowych rozwinęły się w latach 90. XX w. w związku z otwarciem granic, a szczególnej eskalacji uległy wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz tzw. strefy Schengen. Polska jest krajem nielegalnej produkcji, tranzytowym na szlaku przemytu z Europy Wschodniej i Azji do Europy Zachodniej lub docelowym. Przemysł, czyli nielegalne przewożenie przez granicę państwa towarów następuje drogą morską lub lądową, zarówno na przejściach granicznych, jak i przez „zieloną granicę”. Ze względu na skalę zjawiska wyróżnia się przemysł mrówczany, drobnotowarowy i wielkotowarowy. Produkcja w kraju odbywa się w nielegalnych fabrykach ze sprowadzanego z Ukrainy lub krajowego tytoniu.

Przestępczość związana z nielegalnym obrotem wyrobami tytoniowymi determinowana jest czynnikami o charakterze ekonomicznym (wysokie obciążenia podatkowe, potencjalnie duży zysk z przestępczej działalności), społecznym (przyzwolenie społeczne, bezrobocie, nieznanomość prawa karnego skarbowego) oraz prawnym (niskie grożące kary). Proceder ten szczególnie rozwija się w regionach przygranicznych, gdzie łatwiej substytuować obłożone wysokim podatkiem akcyzowym wyroby krajowe produktami pochodzącymi z zagranicy, a jednocześnie bezrobocie jest najwyższe.

Podkreślić należy, iż istnienie nielegalnego rynku wyrobów tytoniowych godzi w interesy finansowe państwa. Biorący udział w tym procederze, w tym nabywcy wyrobów tytoniowych, uszczuplają należności publicznoprawne (akcyza, podatek VAT, cło). Pomimo że istnieje społeczna świadomość karalności przemytu i nielegalnej produkcji, to brak jest społecznego potępienia nabywców tego atrakcyjniejszego cenowo, lecz nielegalnego produktu. Zauważyć należy, że nielegalna produkcja wyrobów tytoniowych prowadzi w wielu przypadkach do naruszania prawa własności przemysłowej koncernów tytoniowych poprzez podrabianie znaków towarowych. Skala zjawiska jest trudna do dokładnego oszacowania.

Ponadto proceder ten w znacznej mierze ma charakter przestępczości zorganizowanej. Wskazać należy również na patologiczne zachowania korupcyjne służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie zjawisku. Powyższe czynniki uzasadniają wciąż aktualną potrzebę prowadzenia badań kryminologicznych w tym obszarze.

Dostrzegając tę potrzebę Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (KKiPK) zorganizowała w dniu 21 listopada 2013 r. konferencję naukową nt. „Taktyczno-techniczne aspekty nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi”. Partnerem merytorycznym i współorganizatorem inicjatywy była Izba Celna w Olsztynie. Oddawana w ręce Czytelników książka stanowi podsumowanie dorobku powyższego spotkania naukowego, a jednocześnie jest już 12 publikacją z sygnowanej przez KKiPK serii wydawniczej „Kryminologia wobec współczesnych form i technik przestępczych”. Monografia niniejsza wpisuje się również w dorobek zespołu badawczo-analitycznego ds. nielegalnych rynków powołanego w strukturze KKiPK w 2012 roku. Praca jest ponadto pokłosiem badań naukowych w ramach Sieci Naukowej „Polska sieć badawcza — Badania naukowe i prace rozwojowe na rzecz bezpieczeństwa państwa i obywateli”, która stanowi instytucjonalną płaszczyznę współpracy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu w Białymstoku oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, której przedmiotem są badania naukowe i prace rozwojowe z zakresu bezpieczeństwa państwa i obywateli, głównie w województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim.

Publikacja składa się z 15 rozdziałów, których autorzy analizują zjawisko nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi z perspektywy szeroko pojętych nauk kryminologicznych (kryminologii, kryminalistyki, prawa karnego, prawa karnego skarbowego, prawa wykroczeń). Szczególnie eksponowanym we wszystkich wystąpieniach zagadnieniem są możliwości skutecznego przeciwdziałania temu patologicznemu zjawisku. Poszczególni autorzy proponują w tym kontekście rozwiązania z zakresu polityki kryminalnej (profilaktyki kryminalistycznej, profilaktyki kryminologicznej, polityki karnej oraz polityki penitencjarnej), jak również polityki społecznej.

Książka niniejsza obejmuje wystąpienia przedstawicieli środowisk akademickich zajmujących się w swojej pracy naukowej tytułową tematyką, jak i praktyków reprezentujących organy i służby odpowiedzialne za przeciwdziałanie przestępczości w tym obszarze (Służba Celna, Straż Graniczna, Urząd Kontroli Skarbowej, Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego). Niewątpliwym jej walorem jest zatem konfrontacja i wzajemne uzupełnianie się dorobku doktryny i praktyki. Ponadto przedstawiona została problematyka przemytu papierosów na Słowacji.

Kolejne rozdziały monografii poświęcone zostały takim zagadnieniom, jak: kryminalistyczne aspekty nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi (Grażyna

Kędzierska i Robert Łachacz), odpowiedzialność karna i karnoskarbowa za nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi (Joanna Narodowska i Maciej Duda), kryminologiczne spojrzenie na wyroby tytoniowe jako produkty podrabiane (Szymon Michał Buczyński, Anna Lidia Czyż), nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi z perspektywy ekonomicznej przestępczości zorganizowanej (Waldemar Jaroch), przestępczość przemytnicza w kontekście teorii przestępcy zawodowego (Monika Kotowska), przemyt papierosów z Ukrainy na Słowację (Pavel Kypta), kryminologiczna analiza zjawiska e-papierosów (Wiesław Pływaczewski), cywilistyczne spojrzenie na wyroby tytoniowe jako produkty podrabiane (Anna Lidia Czyż, Szymon Michał Buczyński), rola analizy kryminalnej w Służbie Celnej w kontekście przeciwdziałania przestępczości tytoniowej (Piotr Chlebowicz), praktyczne możliwości przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi wyrobami tytoniowymi z perspektywy Izby Celnej w Olsztynie (Zbigniew Brumer), transgraniczny biznes tytoniowy z perspektywy Straży Granicznej (Andrzej Wawrzusiszyn), zwalczanie przestępczości tytoniowej z perspektywy Policji (Paweł Roczyński), przeciwdziałanie przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej (Magdalena Sokołowska-Böttcher, Piotr Gawlicki), przeciwdziałanie przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Urzędu Kontroli Skarbowej (Dariusz Paluch) oraz przeciwdziałanie przestępczości ekonomicznej z perspektywy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Paweł Lubiewski, Adam Szwarc).

Praca niniejsza stanowi interdyscyplinarną analizę zjawiska nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi. Z jej teoretyczno-praktycznego charakteru wynika walor przydatności dla wielu środowisk. Książka ta stanowiąc może zarazem głos w akademickiej dyskusji naukowej, jest praktycznym kompendium wiedzy dla pracowników służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przestępczości w tym obszarze, jak również stanowi materiał dydaktyczny dla studiujących na kierunkach: prawo, administracja lub bezpieczeństwo wewnętrzne. Może stać się ponadto inspiracją przy przygotowywaniu prac dyplomowych.

Redaktorzy monografii pragną serdecznie podziękować osobom, których praca zaowocowała jej przygotowaniem i wydaniem. W pierwszej kolejności podziękowania składają redaktorzy na ręce dr. hab. Denisa Solodova — recenzenta, którego wnikliwe, lecz życzliwe uwagi wpłynęły na podniesienie naukowej wartości opracowania. Ponadto podziękowania należą się władzom rektorskim i dziekańskim Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie za szczególną przychyłność dla inicjatyw naukowych Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej. Równie serdeczne wyrazy wdzięczności składają redaktorzy Robertowi Torencowi — Dyrektorowi Izby Celnej w Olsztynie za wsparcie merytoryczne, organizacyjne i finansowe w przygotowaniu konferencji naukowej oraz niniejszej publikacji. Podobne podziękowania przekazują

redaktorzy mł. insp. Aleksandrowi Babińskiemu — Naczelnikowi Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji i Jego współpracownikom za profesjonalne wydanie książki. Szczególne podziękowania należą się przede wszystkim autorom poszczególnych wystąpień za podjęcie naukowych dociekań w tym jakże istotnym dla bezpieczeństwa państwa i obywateli obszarze.

Szczytno, lipiec 2014 r.

Wiesław Pływaczewski, Maciej Duda

dr Grażyna Kędzierska
Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku
por. SG Robert Łachacz
Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej

ROZDZIAŁ 1

Kryminalistyczne aspekty nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi. Wybrane elementy *modus operandi* sprawców przemytu

Wprowadzenie

Polska jest obecnie głównym producentem gotowych wyrobów tytoniowych w Europie, gdyż największe światowe koncerny tutaj właśnie przeniosły swoje fabryki. W Polsce jest zlokalizowanych 6 z 31 fabryk wyrobów tytoniowych, które znajdują się w Europie. Produkcja eksportowa wyrobów tytoniowych stanowi istotny element bilansu handlowego Polski w segmencie rolno-spożywczym. Branża tytoniowa dostarcza budżetowi prawie 20 mld zł rocznie, co stanowi 8% całkowitych wpływów budżetowych. Jest to udział niespotykany w innych krajach UE. Oprócz tego w przemyśle tytoniowym zatrudnionych jest ponad 60 tysięcy osób, a są to plantatorzy oraz pracownicy zatrudnieni w produkcji i przetwórstwie tytoniu (tabela 1)¹.

Ludzkość zna tytoń od bardzo dawna. Pierwsze wzmianki o paleniu roślin i wdychaniu ich dymu pochodzą z V w. n.e. Stopniowo człowiek rozwijał asortyment używanych wyrobów tytoniowych, poznawał ich działanie na ludzki organizm, starał się eliminować zagrożenia dla zdrowia². Dzisiaj przemysł tytonio-

¹ <<http://www.kspt.org.pl>>, 28 grudnia 2013 r.

² Na początku drugiej połowy XX w. ruch antynikotynowy zaatakował papierosy z całkiem niespodziewanej strony. Uznano, że niebezpieczne jest nie tylko palenie, ale także niepalenie, a przebywanie w atmosferze dymu tytoniowego. Powstała kwestia biernego palenia nazwana środowiskowym paleniem tytoniu w skrócie nazywana ETS (Environmental Tobacco Smoke). Biernie palenie rozbudziło aktywność badaczy, ale stało się prawdziwą gorączką złota dla prawników. Ziścił się ich sen o niewinnej ofierze palenia, która teraz będzie potrzebować jurysty domagając się od koncernów tytoniowych wielo-

wy zarówno legalny, jak i nielegalny na całym świecie przynosi ogromne zyski, chociaż używanie wyrobów tytoniowych prowadzi do uzależnienia. Nikotynizm jako stan nałogowego zażywania przez palenie lub żucie wyrobów tytoniowych jest zaliczany do patologii społecznych, a same wyroby tytoniowe (cygara, papierosy, cygaretki, tytoń do palenia) ze względu na swoją szkodliwość dla zdrowia, w Polsce³ na podstawie stawy o podatku akcyzowym⁴ podlegają opodatkowaniu akcyzą, podobnie jak napoje alkoholowe (piwo, wino, produkty pośrednie, wyroby spirytusowe).

Tabela 1. Dochody Polski z podatku akcyzowego w latach 2008–2012 w mln zł

Lp.	Rok	Ogółem	W tym wyroby tytoniowe	Udział % akcyzy tytoniowej
1	2012	62 442,0	18 600,0	29,79
2	2011	57 963,7	18 264,2	31,51
3	2010	55 684,5	17 436,3	31,31
4	2009	53 942,0	16 057,8	29,77
5	2008	50 500,0	13 400,0	26,53

Źródło: Służba Celna, *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi w Polsce w latach 2011–2012*, Warszawa 2013, s. 14; Służba Celna „Biuletyn Statystyczny Służby Celnej” 2011, nr 4, s. 8, 13

Największą część asortymentu tak legalnego, jak i nielegalnego rynku wyrobów tytoniowych stanowią papierosy⁵. Papieros składa się z⁶:

- wałka tytoniowego;
- bibułki papierosowej wokół wałka tytoniowego;
- filtra;
- papieru osłonkowego.

Wałek tytoniowy zawiera pokrojone fragmenty liści tytoniu (płaska część liścia tytoniu), żyły tytoniowe (nerwy liścia) oraz tytoń ekspandowany.

milionowych odszkodowań. J. Gately, *Kulturowa historia tytoniu. Jak egzotyczna roślina uwiodła cywilizację*, Warszawa 2012, s. 364.

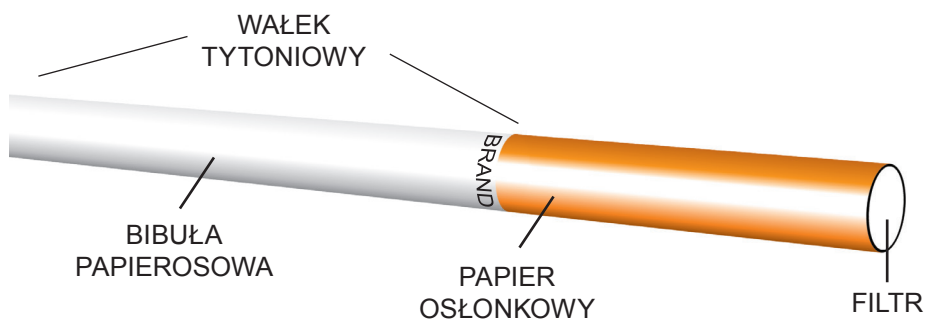
³ Oczywiście wyroby tytoniowe są obłożone podatkiem akcyzowym nie tylko w Polsce.

⁴ Ustawa z 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, DzU z 2009 r., nr 3, poz. 11.

⁵ W niektórych państwach o słabych środkach płatniczych papierosy stanowią alternatywę dla gotówki, a podstawowa jednostka wymiany waha się od jednego papierosa w niektórych krajach afrykańskich do 50 kartonów w Złotym Trójkącie tajlandzkim — J. Gately, *Kulturowa historia tytoniu. Jak egzotyczna roślina uwiodła cywilizację*, Warszawa 2012, s. 396.

⁶ <http://www.bat.com.pl/group/sites/BAT_84BCND.nsf/vwPagesWebLive/DO-84BHAV?open>, 13 listopada 2013 r.

Ryc. 1. Budowa papierosa

Źródło: <http://www.bat.com.pl/group/sites/BAT_84BCND.nsf/vwPagW>, 28 grudnia 2013 r.

Bibuła papierosowa to papier o odpowiednich właściwościach, sklejaną za pomocą kleju. Filtr jest wykonany głównie z modyfikowanych włókien celulozy, tzw. kabła acetatowego. Acetat celulozy otrzymuje się z miazgi drzewnej. Włókna acetatu są z sobą połączone środkiem utwardzającym, plastyfikatorem, który zapobiega zniekształcaniu się filtra. Filtr jest otoczony papierem owijkowym sklejonym klejem. Czasami do filtrów dodaje się aktywny węgiel drzewny⁷.

Na nielegalnym rynku tytoniowym spotyka się artykuły takie jak:

- papierosy wyprodukowane legalnie⁸ i przemycone do Polski,
- papierosy wyprodukowane nielegalnie w Polsce, jako podróbki znanych firm,
- krajankę tytoniową przemyconą do Polski,
- elementy papierosa wyprodukowane legalnie lub nielegalnie w Polsce lub przemycone do Polski, np. etykiety na opakowania krajanki tytoniowej, papier owijkowy.

Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi w Polsce jest bardzo duży⁹, a zwalczaniem zjawiska zajmuje się kilka służb. Analiza danych statystycznych poda-

⁷ <http://www.bat.com.pl/group/sites/BAT_84BCND.nsf/vwPagesWebLive/DO-84BHAV?opendocument>, 28 grudnia 2013 r.

⁸ Głównym producentem nielegalnych papierosów kupowanych w Polsce jest fabryka Neman w Grodnie, najpopularniejszą marką z tej fabryki są papierosy Premier oraz Mińsk, NZ, Queen i Magnat. Z Kaliningradu napływają do Polski papierosy Jin Ling. To główna europejska marka papierosów typu illicit whites. Około jednej czwartej nielegalnych papierosów to marki takie jak sprzedawane u nas, tyle że z przemytu, np. Viceroy, Classic i Marlboro, <http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,14888452,3_mld_ulecialy_panstwu_z_dymkiem.html>, 28 grudnia 2013 r.

⁹ Od 2005 r. do końca pierwszego kwartału 2013 r. Policja zamknęła ponad 40 nielegalnych zakładów produkcyjnych. W 2011 r. wszczęto postępowanie w sprawie 1753 przestępstw związanych z nielegalnym handlem wyrobami tytoniowymi. Zarzuty postawiono

nych w tabeli 2, przy zwróceniu szczególnej uwagi na ilości wyrobów tytoniowych zatrzymywanych przez Służbę Celną¹⁰, wskazuje pewną tendencję kształtującą się obecnie na nielegalnym rynku wyrobów tytoniowych. Otóż od kilku lat wyraźnie zaznacza się spadek liczby papierosów odbieranych z nielegalnego rynku i równoczesny wzrost objętości zatrzymywanej krajanki tytoniowej. Tendencja ta obserwowana na danych Służby Celnej występuje także w liczbach ujawnianych wyrobów tytoniowych wykazywanych przez Centralne Biuro Śledcze oraz Straż Graniczną (tabela 3, kolumna „Ogółem”).

Tabela 2. Wyroby tytoniowe (liczba sztuk lub kilogramów oraz dynamika) odebrane przez Centralne Biuro Śledcze, Policję i Służbę Celną w latach 2008–2012¹¹

Rok	Artykuł	CBS		Policja (Przekazane przez CBS)		Służba Celna	
		Liczba sztuk, kg	Dynamika* w %	Liczba sztuk, kg	Dynamika w %	Liczba sztuk, kg	Dynamika w %
2012	Papierosy**	65 641 123	-21,87	42 561 233	-6,37	439 000 000	-13,58
	Krajanka***	117 264	-10,19	21 389	+192,08	200 000	+72,12
2011	Papierosy	84 010 342	+20,065	45 453 928	+106,87	508 000 000	-9,76
	Krajanka	130 564	+127,753	7 323	-70,87	116 200	-8,29
2010	Papierosy	69 970 266	+26,93	21 972 021	-11,41	563 000 000	-7,10
	Krajanka	57 327	+66,76	25 140	+27 326,00!	126 700	+129,95
2009	Papierosy	55 126 152	-28,35	24 802 566	—	606 000 000	—
	Krajanka	34 377	+213,95	92	—	38 400	—
2008	Papierosy	76 938 007	—	Bd	—	548 000 000	—
	Krajanka	10 950	—	Bd	—	24 200	—

* Dynamika obliczana według wzoru: (rok następny do poprzedniego x 100) — 100

** Papierosy w sztukach

*** Krajanka tytoniowa w kilogramach

Źródło: obliczenia dynamiki — własne

1704 osobom, skazano 1092 osoby, <http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,14888452,3_mld_ulecialy_panstwu_z_dymkiem.html>, 28 grudnia 2013 r.

¹⁰ W 2012 r. Służba Celna zajęła 72% ogółu nielegalnych papierosów w Polsce. Pozostałe 28% rozłożyło się na Straż Graniczną — 15%, Policję — 12% i organy skarbowe — 1%. Służba Celna, *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi w Polsce w latach 2011–2012*, Warszawa 2013, s. 17.

¹¹ Źródło danych liczbowych: Sprawozdania z działalności Centralnego Biura Śledczego KGP za lata 2008–2012; Służba Celna, *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi w Polsce w latach 2011–2012*, Warszawa 2013, s. 6.

Tabela 3. Wartość przemytu papierosów wykrytego przez SG w okresie 2006 r. – I połowa 2013 r. (w zł)

Rok	Ogółem	Granica wewnętrzna UE	Granica zewnętrzna UE	W głębi kraju
I połowa 2013	22,6 mln	5,1 mln	10,4 mln	7,1 mln
2012	63,9 mln	11,1 mln	36,3 mln	16,5 mln
2011	76,9 mln	26,6 mln	32,6 mln	17,6 mln
2010	93,5 mln	22,9 mln	37,9 mln	32,6 mln
2009	60,0 mln	14,5 mln	20,6 mln	25,0 mln
2008	66,1 mln	13,8 mln	26,5 mln	25,7 mln
2007	51,9 mln	17,7 mln	17,3 mln	16,9 mln
2006	32,7 mln	14,7 mln	12,1 mln	5,9 mln

Źródło: Sprawozdania z działalności Straży Granicznej

Tabela 4. Średnia liczba papierosów przypadająca na jedno ujawnienie (wskaźnik ujawnionych papierosów) przez Straż Celną w latach 2008–2012

Rok	Liczba ujawnień	Liczba ujawnionych papierosów	Wskaźnik
2012	112 362	428 mln szt.	3 809
2011	131 676	508 mln szt.	3 858
2010	121 603	563 mln szt.	4 630
2009	121 548	606 mln szt.	4 986
2008	bd	548 mln szt.	—

Źródło: „Wiadomości Celné” 2013, nr 1/2, s. 10; obliczenia wskaźnika własne według wzoru liczba papierosów/liczba ujawnień w danym roku

Drugą tendencją obserwowaną na nielegalnym rynku wyrobów tytoniowych w Polsce jest rozdrobnienie przemytu, czyli przemykanie papierosów częściej, ale w mniejszych ilościach, co zauważają także inne kraje UE. Tendencję tę obrazuje wskaźnik obliczany jako stosunek liczby ujawnień dokonanych przez SC w Polsce do masy ujawnianego towaru w jednym przypadku (tabela 4).

Biorąc pod uwagę te dwie tendencje poziom przemytu pozostaje na pewnym stałym poziomie, zmienia się tylko rodzaj towaru i ewentualny sposób działania przemytników. Przestępcy dostosowują się do zmian na rynku uwzględniając przy tym środki zwalczania podejmowane przez organy ścigania. A wykrywanie i zapobieganie przestępczości tytoniowej jest szczególnie trudne ze względu na powszechną społeczną akceptację czynów z zakresu tej przestępczości.

Metody wykrywania przestępczości przemytniczej są domeną kryminalistyki. Zakres tej nauki koncentruje się na trzech obszarach. Pierwszy obszar zainteresowania kryminalistyki to poznawanie taktyki i techniki popełniania przestępstw, drugi to stosowanie różnych taktyk i technik do wykrywania przestępstw, a trzeci obszar to wspomaganie taktyki i techniki zapobiegania przestępstwom. Wiedza z zakresu pierwszego obszaru bezpośrednio decyduje o możliwościach dwóch pozostałych sfer zainteresowania kryminalistyki, ponieważ jak twierdził już Franciszek Vidocq¹², tylko dokładna znajomość świata przestępczego, jego zwyczajów, nawyków i rzemiosła pozwala skutecznie zwalczać przestępczość.

Efektywność wykrywania w prosty sposób zależy od poziomu wiedzy funkcjonariuszy o popełnianiu przestępstwa. Tym więcej sukcesów w wykrywaniu przestępstw im więcej wiedzy o *modus operandi* ich sprawców. Wiedza organu ścigania o *modus operandi* sprawcy jest nie do przecenienia przy wykrywaniu każdego przestępstwa. Duże znaczenie ma w związku z tym szkolenie funkcjonariuszy wykrywających ten rodzaj działalności z zakresu *modus operandi* sprawców, przy szerokim uwzględnianiu aspektów historycznych przestępczości. Albowiem rozwój cywilizacji generuje nowe elementy *modus operandi*, ale po pierwsze nie z taką szybkością jak się powszechnie sądzi, a po drugie przestępcy wracają do metod już zarzuconych aby po pewnych modyfikacjach stosować je powtórnie (kiedyś helikoptery — dzisiaj motolotnie¹³).

Modus operandi to charakterystyczny i z reguły powtarzany sposób zachowania się sprawcy, który stanowi odbicie jego grupowych i indywidualnych cech oraz możliwości i potrzeb¹⁴. Przy takim założeniu *modus operandi* sprawcy jest zawsze zdeterminowane jego¹⁵:

- cechami osobowości,
- sprawnością fizyczną (osobniczymi możliwościami cielesnymi),

¹² Franciszek Vidocq, eksprzestępca, twórca francuskiej policji kryminalnej. J. Thorwald, *Stulecie detektywów. Drogi i bezdroża kryminalistyki*, Kraków 1992, s. 19; G. Feix, *Wielkie ucho Paryża. Sûreté*, Katowice 1988, s. 62.

¹³ W 2013 r. zidentyfikowano *modus operandi* polegający na przerzucie wyrobów akcyzowych z Ukrainy do Polski przy użyciu motolotni. Pierwsze przypadki przelotu niezidentyfikowanych obiektów zaobserwowano w kwietniu i w maju 2013 r. Łącznie w I połowie 2013 r. w północnym rejonie służbowej odpowiedzialności BiOSG odnotowano 6 zdarzeń, w których stwierdzono przeloty przez granicę motolotni. Ich cel został potwierdzony dopiero w sierpniu 2013 r., gdy po kolejnym przelocie ujawniono wyrzucone wyroby tytoniowe oraz zatrzymano odbiorców towaru. Pudła z papierosami były zrzucone z motolotni w nocy z wysokości około 100 m w odległości 25 km od granicy. Teren zrzutu był oświetlany latarkami skierowanymi w górę. Pilot nie lądował i natychmiast po zrzucie odleciał z powrotem w kierunku granicy. <<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artyku-1/918929,Podkarpacie-nowa-metoda-przemytnikow>>, 2 stycznia 2014 r.

¹⁴ T. Hanausek, *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Warszawa 1994, s. 119.

¹⁵ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, L. Stępka, *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2005, s. 26.

- wiekiem,
- poziomem wykształcenia (wiedzą),
- doświadczeniem życiowym,
- umiejętnościami (intelektualnymi i manualnymi) i upodobaniami,
- tradycją (rodzinną, zawodową),
- zawodem wyuczonym lub zawodem wykonywanym,
- wpływami środowiskowymi,
- powodzeniami, porażkami i aspiracjami życiowymi,
- patologicznym upośledzeniem psychiki.

Z punktu widzenia wykrywania istotną cechą *modus operandi* jest perseweracja¹⁶. Konieczność analizowania *modus operandi* i selekcji jego powtarzalnych elementów zauważono już dawno¹⁷. Jednak dopiero obecnie, gdy możliwe jest szybkie przeszukiwanie zbiorów kryminalnych, w których rejestruje się przestępstwa według sposobu działania sprawcy, jest możliwe osiąganie lepszych wyników zwalczania przestępczości. Komputeryzacja zbiorów informacji kryminalnych zgromadzonych w formie opisowej daje możliwość wszechstronnego ich przetwarzania. System ten zapewnia kojarzenie informacji w dowolnych układach lub poszukiwanie komunikatu według wybranych kryteriów. Wykorzystując możliwości oprogramowania uzyskane wyniki wyszukiwania można analizować pod wieloma kątami, ujawniając zależności i powiązania między informacjami o przedmiotach, miejscach, organizacjach i ludziach operujących w przestępczym świecie¹⁸.

Każdy sposób działania przejawia się w swoich pierwiastkowych składnikach. Uniwersalny, wyczerpujący katalog komponentów *modus operandi* sprawców różnych przestępstw podaje M. Kulicki¹⁹. Komponenty obejmują na przykład:

- typowanie przedmiotu czynu,
- kontakt z ofiarą przed czynem,

¹⁶ Szerzej na temat perseweracji i jej rodzajów zob. M. Całkiewicz, *Modus operandi sprawców zabójstw*, Warszawa 2010, s. 25.

¹⁷ Istotność analizy *modus operandi* prezentowano w wielu podręcznikach dla funkcjonariuszy organów ścigania. „Dorożkarz K. pod różnymi pozorami zwabiał handlarzy koni do swego mieszkania, gdzie pozbawiał ich życia przez uderzenie w tył głowy. Ofiarę, gdy krew przestawała płynąć, pakował do worka zawsze w tej samej pozycji (podniesione i zgięte w łokciach ręce, złożone w kolanach nogi itp.) Worki z ciałami wiązał zawsze w ten sam sposób i porzucał na placach przedmieść. Dokonał 33 morderstw. Przechwycono go przy wynoszeniu zwłok i obwiniono”. *Kryminalistyka* na podst. B.M. Szawera, A.I. Winberga, oprac. B. Lewenberg, L. Schaff, Warszawa 1949, s. 33.

¹⁸ H. Tusiński, M. Broniecki, *Wywiad kryminalny jako kierunek zwiększania efektywności Policji w zdobywaniu, gromadzeniu i wykorzystaniu informacji* [w:] E.W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana. Świadek koronny i terroryzm w ujęciu praktycznym*, Kraków 2005, s. 662, 669.

¹⁹ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stęпка, *Kryminalistyka. Wybrane...*, Toruń 2009, s. 27.

- dobór współników,
- dobór narzędzi czynu,
- wybór czasu dokonania czynu,
- przygotowanie alibi,
- pozyskanie popleczników,
- przygotowanie kryjówki,
- stosowanie używek w czasie czynu,
- uboczne elementy zachowania przestępczego,
- uboczne cechy przedmiotu czynu,
- postępowanie wobec nieprzewidzianych trudności,
- postępowanie w stosunku do śladów,
- maskowanie czynu,
- uzbrojenie sprawców,
- postępowanie z łupem,
- kontynuowanie przestępstwa.

Dokonanie czynu przestępczego stanowi niezwykle złożony układ działań i zaniechań, które są determinowane czynnikami obiektywnymi i subiektywnymi. Między składnikami *modus operandi* zawsze występują liczne powiązania i uwarunkowania, a każdy ze składników może być zrealizowany przynajmniej kilkoma wariantami. Który wariant zostanie wybrany zależy od możliwości i właściwości sprawcy lub sprawców.

Analiza sposobu działania przestępcy pozwala na typowanie i eliminowanie sprawcy danego przestępstwa, oraz jest przydatna przy budowaniu wersji kryminalistycznych. Jednak nigdy nie identyfikuje jednoznacznie sprawcy. Dane na temat *modus operandi* najczęściej uzyskuje się z oględzin, zeznań świadków i podejrzanych, ekspertyz biegłych, eksperymentów procesowo-kryminalistycznych i zwykłej pracy operacyjno-rozpoznawczej.

***Modus operandi* w przemyśle wyrobów tytoniowych²⁰**

W kontekście kwestii nielegalnego rynku wyrobów tytoniowych należy eksponować kilka komponentów *modus operandi*, przy czym nieco inne elementy odsłaniają sposób działania w przypadku przemytu tego towaru i nieco inne składają się na obraz nielegalnej produkcji papierosów. Statystyka ujawniania

²⁰ Zagadnienie *modus operandi* na tle przestępczości przemytniczej zostało poruszone w publikacji G. Kędzierska, *Nielegalny handel wyrobami akcyzowymi* [w:] W. Pływaczewski, P. Chlebowicz (red.), *Nielegalne rynki. Geneza, skala zjawiska oraz możliwości przeciwdziałania*, Olsztyn 2012, s. 313.

nielegalnych artykułów akcyzowych pokazuje, że tak w nielegalnej produkcji, jak i przemyśle najczęściej finalnym towarem w akcji przestępczej są papierosy lub konfekcjonowana krajanka tytoniowa.

Sposób działania przyjęty przez sprawcę ma mu zapewnić maksymalne powodzenie w przemyśle jak największej ilości nielegalnego dobra. Ważne jest osiągnięcie dwóch korzyści równocześnie: 1) w ogóle przemyśle towar i 2) przemyśle go jak najwięcej w jednorazowym działaniu. Na skutek przedsięwzięć prowadzonych przez służby zwalczające przestępczość tytoniową przestępcom nie zawsze udaje się te dwa cele osiągnąć.

Przyjęty do wykonania ostateczny plan sposobu działania zawsze odzwierciedla cechy i możliwości sprawcy. Sytuacja ta jest przejrzysta, gdy przestępca działa indywidualnie, gdyż wtedy wszystkie elementy *modus operandi* wynikają z właściwości jednego człowieka. W działaniu zespołowym sposób działania jest odbiciem możliwości całej grupy osób. Planując akcję przemytniczą sprawca lub sprawcy wykorzystują to, do czego mają łatwy dostęp lub robią to co umieją. W zależności od możliwości intelektualnych, sprawności fizycznej itp. indywidualny sprawca podejmuje decyzję o zastosowaniu wybranego *modus operandi*. W grupie przestępczej jej szef ma większe możliwości manewru. Częściej najpierw decyduje o sposobie realizacji przedsięwzięcia, a potem w zależności od cech prezentowanych przez podwładnych dobiera ich do wykonania poszczególnych zadań. Niektóre elementy *modus operandi* są z sobą ściśle połączone, na przykład środek transportu, skrytka, maskowanie przestępstwa.

Zestawienie elementów *modus operandi* w przemyśle wyrobów tytoniowych podjęto na podstawie analizy przypadków przemytu ujawnionych przez różne polskie służby, które w zakresie zadań mają zwalczanie przestępczości tytoniowej. Opisy przypadków przyjętych do badania *modus operandi* pochodzą z dokumentów Straży Granicznej, Służby Celnej oraz doniesień medialnych publikowanych w internecie. Opisy zdarzeń mają różną szczegółowość. Od bardzo lakonicznych do wyczerpujących. Najczęściej nawet bardzo krótki opis przypadku pokazuje kilka komponentów *modus operandi*. Prezentowana analiza nie pretenduje do wyczerpującego badania statystycznego, raczej są to badania jakościowe. Katalog zestawionych elementów *modus operandi* nie wyczerpuje też wszystkich składników.

a) Środek transportu

Najistotniejszym elementem przemytu jest środek transportu towaru, który zaspokaja jedno z siedmiu tak zwanych złotych pytań kryminalistyki²¹,

²¹ Złote pytania kryminalistyki albo reguła siedmiu pytań kryminalistyki porządkują proces wykrywania przestępstw i ich sprawców. Brzmienie i kolejność pytań jest nastę-

a mianowicie pytanie **czym?**²². Środek przewozu odgrywa kluczową rolę, ponieważ w dużym stopniu decyduje o sukcesie podjętego działania przestępczego. Musi on być dobrze dobrany i zawsze jest związany z możliwościami i umiejętnościami przestępcy, z jego zasobami finansowymi. Sprawca indywidualny, który nie ma samochodu wybierze inny środek transportu albo wejdzie w układ z osobą, która ma samochód, albo zleci przewiezienie towaru. W przemyśle papierosów z różnym nasileniem są wykorzystywane właściwie wszystkie rodzaje środków transportu. Prosta klasyfikacja tych środków przedstawia się następująco:

- środki transportu kołowego: samochód osobowy, samochód terenowy, samochód dostawczy, samochód ciężarowy, samochody specjalne (oznakowany ambulans, pojazd firmy ochroniarskiej), inne pojazdy (furmanka, traktor),
- środki transportu szynowego: pociągi osobowe, pociągi towarowe,
- środki transportu lotniczego: motolotnie,
- środki transportu wodnego: pontony, łódki, statki,
- człowiek: na sobie, w bagażu.

Przypadek: Przypadkowy świadek przekazał dyżurnemu jednostki Policji informację, że na grząskim poboczu drogi stoi zakopany ambulans ratunkowy. Na miejsce pojechali policjanci sprawdzić, czy nie jest potrzebna pomoc. Fiat Ducato wyglądał jak karetka pogotowia ratunkowego. Samochód był zamknięty. Po oświetleniu wnętrza latarką policjanci zobaczyli kartony papierosów bez polskich znaków akcyzy.

Grupy przestępcze wykorzystują wagony towarowe, indywidualni przemytnicy — wagony osobowe. W razie kontroli nikt z pasażerów w przedziale nie przyznaje się, że jest właścicielem nielegalnego towaru.

Przemytnicy wykorzystują też transport wodny. Ogromne statki z ukrytym nielegalnym ładunkiem, czasem z odległych krajów jak Chiny, zawijają do polskich portów — najczęściej Gdyni i Szczecina. Do transportowania papierosów przez graniczny Bug przestępcy używają małych łodzi, pontonów lub innych utrzymujących się na wodzie konstrukcji.

Transport ładunku papierosów przez człowieka ma ograniczenia w postaci ciężaru i kształtu paczki.

pująca: co?, gdzie?, kiedy?, jak?, czym?, dlaczego?, kto? Pierwotnie katalog pytań został złożony w języku łacińskim w formie rytmicznej, wierszowanej. P. Horoszowski, *Kryminalistyka*, Warszawa 1958, s. 251.

²² W opisach przypadków dyskutowany element *modus operandi* zaznaczono przez pogrubienie.

Ryc. 2. Nielegalne papierosy przewożone samochodem z oznaczeniami: a) ambulansu ratowniczego, b) firmy ochroniarskiej, c) instytucji pożytku publicznego

Źródło: <http://lodz.gazeta.pl/lodz/1,35136,14917674,Przemyt_papierosow_w_karetce_20_t...>, 1 stycznia 2014 r.; <<http://www.tvp.pl/bialystok/aktualnosci/kryminalne/falszywy-ks...>>, 1 stycznia 2014 r.

Rys. 3. a) Papierosy przynoszono przez zieloną granicę w oryginalnych kartonowych pudłach, do których przymocowano szelki wykonane z parczanych pasów i gumowej wykładziny; b) Transport pieszy papierosów w torbach podróżnych przez przejście graniczne

Źródło: <<http://tarnowskiegory.naszemiasto.pl/arttykul/337932,papieros>>, 4 stycznia 2014 r.

b) Maskowanie przestępstwa

Ostateczne dobranie środka transportu stawia kolejny problem przed przestępcą: jak ukryć w nim towar? Podstawowe tutaj pytanie **jak?** oznacza znalezienie miejsca lub sposobu ukrycia papierosów w środku transportu. Ukrycie przemycanego towaru to maskowanie przestępstwa, stworzenie pozorów, że towar „nie ma” lub, że jest tylko towar legalny. Jest to ważny komponent *modus operandi*. Pierwszym sposobem jest ukrywanie papierosów w naturalnych elementach konstrukcyjnych pojazdów samochodowych: w podłodze, pod tapicerką, w podwójnych ściankach zbiorników na paliwo, w obręczach kół, w butlach na gaz. Na drugim miejscu jest traktowanie przemycanych papierosów jako części oficjalnego ładunku. W ten sposób papierosy przekraczają granicę w różnych pakunkach i są umieszczane w piłkach sportowych, łodziach, paszy dla koni, w ładunku węgla drzewnego, rzepaku (ryc. 4) wiezione nie tylko pojazdami samochodowymi, ale także pociągami osobowymi lub towarowymi oraz statkami morskimi. I wreszcie według trzeciego systemu, najbardziej bezczelnego, zdarza się, że samochód ciężarowy, jako ładunek wiezie wyłącznie papierosy bez akcyzy. Zapisy w dokumentach przewozowych opiewają wtedy na zupełnie inny towar, a zadaniem tych sfałszowanych dokumentów przewozowych też jest maskowanie przestępstwa.

Przypadek: Na przedmieściach Augustowa funkcjonariusze Straży Celnej zatrzymali do kontroli litewskiego tira. Z dokumentów wynikało, że kierowca wiezie z Łotwy na Węgry transport drewnianych zrębków. Okazało się jednak, że ciężarówka jest wypełniona kartonami z papierosami — 640 tys. paczek bez banderoli. W podobnej sytuacji, w zatrzymanej ciężarówce miał być ładunek kartonowych opakowań, transportowanych z Łotwy do Czech.

Ryc. 4. Papierosy ukryte w wagonie towarowym w ładunku a) rzepaku, b) soli drogowej

Źródło: dokumenty Straży Granicznej

Sposoby transportu towarów przez granicę „na osobie” w zasadzie nie zmieniły się zbyt radykalnie. Są natomiast permanentnie modyfikowane pod wpływem

rozwoju technologicznego i dostępu do środków używanych do ukrycia wyrobów tytoniowych. Na przykład w latach 30. XX w. popularne było przemycanie papierosów w specjalnie szytych torbach (ryc. 5). Przygotowanie takiego ekwipunku wymagało czasu na szycie i pewnych niemałych w tamtych czasach nakładów związanych z akcesoriami na wytworzenie torby. Obecnie ten sam efekt przestępcy uzyskują przy zastosowaniu powszechnie dostępnych taśm klejących (ryc. 6), które nie niosą za sobą kosztów związanych z uszyciem specjalistycznej torby, tym samym w razie wpadki nie tworzą szkody finansowej na skutek utraty przedmiotów, służących do przemytu.

Ryc. 5. Torba służąca do przemytu zakładana pod odzież w latach 1934–1936

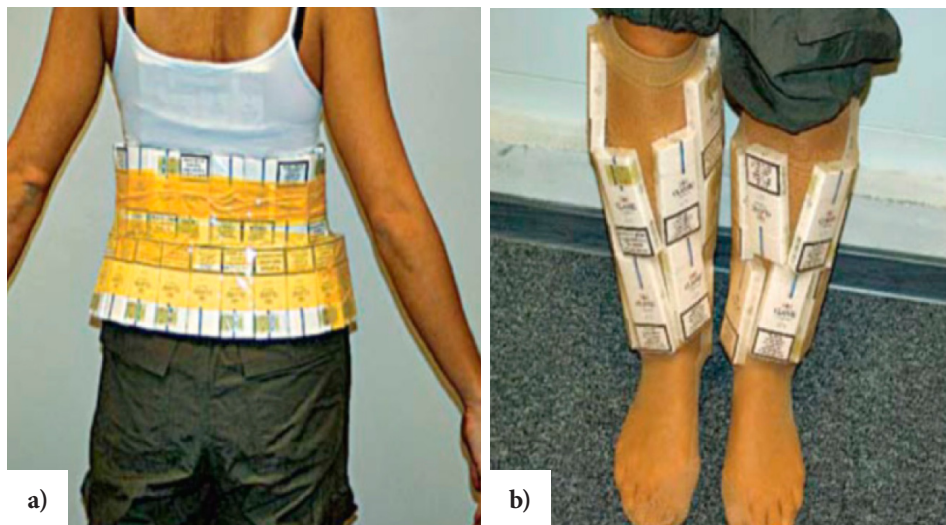

Źródło: <<http://www.audiovis.nac.gov.pl/obraz/94180/8f0fce178b9cef1>>, 14 listopada 2013 r.

Zadaniem maskowania jest stworzenie przekonania, że przestępstwo nie jest dokonywane w realnym, aktualnym czasie, czyli w momencie na przykład kontroli przez patrol mobilny jednej z uprawnionych służb. W przestępczości tytoniowej występuje niezwykle bogactwo sposobów maskowania, jak na przykład:

- przewóz towaru pojazdem specjalnym jak ambulans ratowniczy, którego użycie ma zapewnić bezpieczny przejazd, z uwagi na znaczenie i powszechny szacunek społeczny dla tego typu pojazdów,
- ubiór związany z zawodem społecznego zaufania, jak ksiądz i zakonnica,
- fałszywe dokumenty przewozowe,
- ładunek, w którym można ukryć paczki z papierosami, jak: rzepak, sól drogowa, drewniane bale, meble.

Ryc. 6. Dzisiejszy sposób przemytu papierosów „na sobie”. Papierosy przytwierdzone taśmą klejącą na torsie i papierosy umieszczone w podkolanówkach na nogach

Źródło: „Wiadomości Celne” 2010, nr 3–4, s. 48

Maskowanie czynu, w pierwszym etapie wymaga wysiłku intelektualnego prowadzącego do pomysłu jak to zrobić, aby później cieszyć się z owoców przestępstwa. Kolejnym etapem jest już opracowanie szczegółów. Dalej następuje gromadzenie środków technicznych do realizacji pomysłu — odpowiedni środek transportu, jego dostosowanie do potrzeb przestępcy, zdobycie odpowiedniej odzieży itd. Niektóre sposoby maskowania wymagają znacznego nakładu pracy i środków finansowych ze strony przestępców.

Są także przypadki, gdy przestępcy nie tracą czasu na maskowanie czynu. Planując przemyt przewidują trudności w postaci pościgu lub zatrzymania i na wszelki wypadek przygotowują różne rodzaje uzbrojenia jak paralizator, broń palna, gwoździe specjalnie spawane, posiadają środki łączności umożliwiające nasłuch funkcjonariuszy Straży Granicznej, Policji itp. albo siłą pokonują niektóre przeszkody.

c) Pokonywanie przeszkód

Ten element *modus operandi* wchodzi w pytanie **jak?** Określenie „przeszkoda” może być rozumiane bardzo szeroko. Przeszkodą dla przestępcy jest chroniona granica, są grupy mobilne funkcjonariuszy Straży Celnej, Straży Granicznej. Przeszkodą jest również niekorzystnie ukształtowany teren przemytu papierosów.

Jak pokonać przeszkodę w postaci granicy lub jak ominąć posterunki służb uprawnionych do kontroli w głębi Polski? Jednym z ostatnio częściej stosowanych sposobów jest siłowe pokonanie takich przeszkód.